

هفت تامل در شب قدر برای شناخت فرصت‌های مستور در آن برای خودسازی

امیر دبیوی مهر

رازواری از ویژگی‌های امور معنوی و مرتبط با تجارب دینی است و رازگشایی از آنها با تفکر و تدبیر و البته عمل به احکام اعم از واجبات و مستحبات ؛ موجب تکامل تشریعی سالکین و مشتاقان سر و سلوک و خودسازی می شود . یکی از راز آلود ترین زمان ها و مناسبت های اسلامی شب قدر است که آیت سوره مبارکه قدر بر اهمیت آن تصریح می کند .

در این سوره مبارکه آیت عجیب و تامل برانگیز وجود دارد مانند اینکه :

ما قرآن را در شب قدر نازل کردیم

تو چه می داری شب قدر چیست؟

شب قدر، بهتر از هزار ماه است.

فرشتگان و روح در آن شب به اذن پروردگارشان برای [تقدی و تنظیم] هر کاری نازل می شوند.

این شب تا برآمدن سپیده دم [سراسر] سلام و رحمت است.

درک این آیت کریمه در مقام شب قدر رکن دوم مقدمه ضروری است.

اول طهارت روح و تزکیه باطن که در ماه مبارک رمضان این فرصت بخش از هر زمانی ممکن است .

دوم ذهن و اندیشه ثاقب و نافذ در ادراک معاری و مفاهیم متعالی.

بر همین اساس در گزاره های زی نکاتی قابل تامل درباره شب قدر را ذکر کرده و اهل معنا و تدبیر و مشتاقان تجارب دینی را به تفکر و تامل در آنها دعوت می کریم .

۱-شب قدر زماری است محدود و معینی و مشخص برای اندیشیدن به قدر و منزلت حقیقی انسان و اندازه بالقوه و بالفعل خویشتن و اندازه گویی و سنجش فاصله ای دو مقام . به عبارت دیگر بر اساس آیه مبارکه الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ (قیامت / ۱۴) هر کس می داند در چه وضعی است اما لزوما نمی داند باین در چه وضعی باشد هر چند دانستن مقام و جایگاه آرماری و ثبوتی یک تکلیف برآوردی در فراخند خودسازی است . عهری ما مکلفیم در شب قدر مقام و قدر بالقوه انسانی خودمان را برای صعود و لقاءالله تصور کنیم و مقام بالفعل خویشتن را در هبوط و هر وضعی که هستیم با آن بسنجیم و این شناخت تطبیقی در واقع امر همان معرفت نفس است که می تواند به معرفت الله منجر شود. که همان مضمون حدیث مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ است.

به زبان شریها تر آدمی در شب قدر خودشناسی را با قدر خویشتن شناسی آغاز می کند و فاصله حال کنوری و احسن الحال مطلوب خود اندازه می گیرد تا در پیشگاه خویش و حضرت باری تعالی تکلیف خود را بشناسد و بداند . اینکه بداریم در این هستی بی انتها ما کجا هستیم و کجا باین بلشیم و چگونه می توانیم این سفر معنوی و سری انفسی را آغاز کرده و به سرانجام رسانیم .

۲-شب قدر شعی است که اگر آمادگی قلبی و وجودی داشته باشیم و زمینه های آن را در اطم و اعلای ضیافت الله ماه مبارک رمضان در خود فراهم کرده باشیم امکان توسعه وجودی و سعه صدر و تکامل منزلتی در عالم بالا را به انسان اعطا می کنند. تاکنه می کنیم این ارتقای معنوی منحصرا اکتسابی نیست بلکه آنچه حصولی و دست یافتنی است مقدمات آن است که همانا پرهیز از مهلکات و منهیات و عمل به واجبات و منجیات است . به شرط این اکتساب ؛ مقام اعتلا به انسان هبه و اعطا می شود. وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (نور/ ۴۶) کمترین سطح و لای این مقام ؛ بخشش معاصی و تخریج باطن از زنگارها و غبارهای قلب است . فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (مائده / ۳۹) بلکه تاکنه نیست که بخشش الهی در

شب قدر فقط شامل کونته‌ی های مربوط به حق الله است نه حق الناس و بدین است در صورت وجود هرگونه تعهد و ضمان و ذمه‌ای از حق الناس بر گردن انسان؛ اذن ورود به شب قدر صادر نمی‌شود.

۳- همانگونه که حضرت علامه طباطبائی در تفسیر سوره حمد و در تفاوت الرحمن و الرحیم می‌فرماید رحمت عام الهی شامل همگان است اعم از مومن و کافر و منافق و حیوانات و جمادات اما رحمت خاص فقط شامل عباد الله و بندگان مخلص خداست. در شب قدر مشاهده باطنی این تنزلی رحمت عام و خاص برای بندگان مقرب خدا می‌شود و آنها نزول سلام و رحمت تا مطلع فجر را با روح راقی و اعتلا یافته خویش ادراک می‌کنند و چه سعادت است این مشاهده و مکاشفه. اما دیگران هم به لطف الهی از این نزول رحمت واسعه الهی محظوظ و مستفیض و مشعوف می‌شوند. از همین باب شب زنده داری در این شب تا این حد توصیف شده است.

۴- شب قدر مجال خلوت انسان با خداست. شیئی است که اگر با داشتن مقدمات؛ سعادت خلوت با خدا را پیدا کنی مستجاب الدعوه هستی و رکیزی رهیست از خدا چینی بخواهی. در این شب از خدا کمتر از خدا مخواه. در این شب خدا را بخواه و با او همنشینی شو. همه چیز در این قدرت اوست قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ (آل عمران/ ۲۶) چه بسکه انسانها که در سال یک شب هم توفیق تهجد و شب زنده داری ندارند اما در شب قدر به واسطه فیض و لطف واسعه الهی و حضور ملائک مقرب خدا در زمینی در این شب؛ سعادت اقامه نماز شب پیدا می‌کنند و این چینی رهیست جز فیضی بزرگ از جانب حضرت دوست که شکرگزاری بابت آن بالاترین عمل صالح در شب قدر است.

۵- شب قدر شب تفکر است تفکر به آنکه منتهای خواسته های ما ، آرمانهای ما و آرزوهای ما کجاست ؟ قدر هر کس را با اندازه و سطح آرزوهای او می سنجند و اسباب و وسایلی تحقق آن را متناسب با آن مقدر می سازند. در واقع در شب قدر این خودمان هستیم که بعد و وسعت و عمق تقدیرمان را عرضه می کنیم و می طلسم و به نمایش می گذاریم و خدای مهربان آن را به ما عطا می کند نه بیشتر و نه کمتر . ظرف وجود ما در شب قدر گشوده می شود و به قدر و اندازه ای ظرف ، گنجایش رحمت و نعمت و برکت دارد.

۶- شب قدر موعادگاه مهمانان ماه خداست زمان اتصال قلبها ی مؤمنان به یکدیگر است . شبی است که بعد از چند روز تخلیه و پاکسازی روح و جان از غبار و آلودگی ها و مادی زدگی ؛ در ابتدای جاده تحلیف و تزیین نفس به ملکات و درجات معنوی قرار می گیرند و جان خود را به نور الهی مزین می کنند شایع خدا در قلب آنها تجلی کند چنان که در قلب برخی از مومنان و عرفا و اولیای و در راس آنها انبلی تجلی کرده است و بعد از این تجلی است که درلی و مافیها و هر آنچه جز خداست در چشم عارف و سالک بی قدر می شود. همانهایی که حضرت امیر در توصیف ایشان می فرماید: وَ كَانَ عَظِيمُهُ فِي عَيْنِي صِغَرُ الدُّرِّ فِي عَيْنِهِ (نهج البلاغه / حکمت ۲۸۹) این فرد در چشم علی اعلا بزرگ بود زیرا درلی در چشم او کوچک می نمود. تصور کنید چه مقام بزرگی است در چشم علی بزرگ جلوه کبری و راز آن کوچک دین درلیست .

۷- ای دریغ و افسوس سالها بگذرد و شب قدر را شناسیم و تجربه نکنیم و از این تجربه ی بی بدلی ماورایی و روحانی محروم بمانیم. اگر یک عمر روزه داری و مجاهدت کنیم تا یک شب قدر را در زندگی درک کنیم و بدنی وسیله قدر خویش و منزلت خود را بدانیم ؛ این عمر پر برکت و مبارک و درجه ای به سوی رستگاری خواهد بود. انشاءالله تعالی بفضله و عون